

Strategisk planering – vad menar vi och hur gör vi?

Strategisk planering – det kokar ner till kollektiv kompetens att hantera komplexa samhällsutmaningar som ingen aktör kan lösa ensam. Ida Andersson från Örebro universitet och Moa Tunström från Karlstad universitet berättar om sitt uppdrag från Tillväxtverket att utifrån ett antal texter mellan åren 2013 och 2023, cirka 2 000 sidor, försöka fånga vad strategisk betyder i regional utveckling. Tillväxtverket planerar för en större utlysning för stöd inom strategisk planering och vill se om det finns några gemensamma begrepp och samverkansstrukturer.

I de dokument som analyseras används begreppet strategisk planering sällan uttalat, i stället används andra begrepp som till exempel strukturbild eller översiktlig planering. Behovet av strategisk planering finns men det är många relaterade begrepp som beskriver det.

Strategisk planering har lite olika betydelser i olika sammanhang, det handlar om rumslig planering inom områden som inte täcks av plan- och bygglagen men det handlar också om samverkan i komplexa problem och internationella sammanhang.

Det är suddiga gränser och kommunernas och regionernas mandat behöver ofta balanseras i strategiska frågor. Att utmana det kommunala planmonopolet är en risk. Samtidigt finns förslag om att strategisk regional planering även behöver handla om bostäder, infrastruktur – med betoning på genomförande, inte bara strategi. Funktionella regioner och komplexa samhällsutmaningar ryms inte i de gamla planeringssystemen.

Strategisk planering handlar om trögrörliga strukturer, och en central fråga är: Vad planerar vi för? Planerar vi för systemets skull, för att bevaka vem som ska göra vad, eller planerar vi för att de som lever och verkar här ska få det bättre? Vad vill vi uppnå?

Senare under våren 2025 kommer rapporten att finnas tillgänglig via Karlstad universitet.

Lokal energiproduktion – en högst strategisk fråga

Energiförsörjning är ett område med stark koppling till långsiktiga strategier och konkreta beslut. Nordregio har tillsammans med Uppsala universitet ett läropass om lokalt ägandeskap av hållbar energi. Deras rapport är en guide till lokalsamhällen och beslutsfattare.

Lokalägd energi bidrar till klimatmålen och ökar resiliensen i samhället. Det finns uttalad politisk vilja på EU-nivå men det saknas struktur och politiskt stöd i Sverige. Lokala aktörer skulle kunna vara hörnstenar i omställningen men betraktas mer som hinder.

Arbetet med att ta fram guiden för att lokalt skapa och äga energi grundas på fallstudier, intervjuer och workshops. Guiden beskriver möjligheter, risker, organisations- och

Artikeln ingår i dokumentation av Reglabs årskonferens 2025

ägarformer och ger policyrekommendationer. Målgruppen är beslutsfattare och finansiärer.

Rekommendationer på nationell nivå sammanfattas med:

1. Tydligare regler för lokalt ägd energi
2. Samspel mellan offentlig planering och lokala initiativ
3. Inkluderande processer och rättvist ägande
4. Underlätta genom styrning och utbildning
5. Se över skatteregler
6. Dialog om ansvar för balans och kompensation

Rekommendationerna till regionerna är färre men lika utmanande:

1. Ta fram strategisk energiplan som stödjer lokala energiprojekt, i dialog med lokalsamhällen
2. Stärk regionala energikontor, utbilda aktörer och skapa flexibla ramverk
3. Samordna lokala initiativ, nätbolag och offentliga aktörer för energibalansering och krisberedskap

Beställ gärna ”Lokalt ägandeskap av hållbar energi. En guide till lokalsamhällen och beslutsfattare.” Nordregio Report 2025:3

Glöm drömmen om inflyttning och tillväxt

Tillväxtstrategierna i kommuner innehåller ofta tillväxtmål som är betydligt högre än befolkningsprognoserna. Den fråga som ställs i ett av Tillväxtverkets lärpas är: Kan vi bara tala om utveckling i form av tillväxt? Eller behöver vi skifta fokus från numerär till annan utveckling?

Kompetensbrist finns alltid men den ser olika ut i olika tider och olika branscher. Vilka fler sätt att möta det finns det förutom inflyttning? Det finns exempel på kommuner som delat på en anställning, infört flexibla arbetstider eller börjat bortse från formella meriter och i stället kompetensutvecklat under arbetstid. Regioner och kommuner är stora arbetsgivare och kan inspirera andra att prova nya vägar.

En strategi kan vara att hitta de bästa sätten att nyttja resurser som finns lokalt, i kombination med strategi för nyttjandet av kommunikationsteknik. Gräv där du står – kanske hittar du guld.

Vad behöver vi för att arbeta smart med utvecklingsfrågor? Svar från deltagarna i lärpasset är till exempel:

- Strukturbilder.
- Duktiga analytiker som pekar på funktionella samband.
- Tjänstedesign utifrån invånarnas behov och förväntningar.
- Kommunsamverkan, som till exempel gemensam kulturskola.

Artikeln ingår i dokumentation av Reglabs årskonferens 2025

- Förväntningarna på välfärd behöver vara realistiska och skapas på nya sätt, kanske med lokal samverkan där regionen kan bidra med förutsättningar.
- Valideringsarbetsplatser.
- Se bortom CV vid rekrytering.
- Går det att minska med grace, att krympa smart? Det finns ”slow cities” i Italien som marknadsför sig så.
- Vi behöver hitta nya sätt att tala om utveckling men samtidigt förhålla oss till verkligheten.